

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2012 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2011

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä huhtikuuta 2012 lähettänyt hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2011 (K 7/2012 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan ja ulkoasiainvaliokuntaan ja samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Arto Rätty, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Mika Varvikko, puolustusministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Puolustusvoimat saavutti kertomuskaudella valmiudelle ja suorituskyvylle asetetut tavoitteet. Puolustusvoimauudistuksen valmistelu sekä sopeuttamistoimet säästövelvoitteiden täyttämiseksi käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti.

Puolustusvoimat koulutti valiokunnan saaman selvityksen mukaan kertausharjoituksissa noin 27 000 reserviläistä tavoitteen ollessa 25 000. Vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettiin noin 4 200 reserviläistä, jonka lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilattiin lähes 18 000 koulutusvuorokautta noin 8 800 reserviläiselle.

Puolustusvaliokunta kiinnittää huomiota kertausharjoitusten määrässä 2000-luvulla tapahtuneeseen voimakkaaseen vaihteluun. Vuonna 2004 kertausharjoituksissa koulutettiin lähes 38 000, vuosina 2006—2007 vajaat 8 000 ja sen jälkeen selvästi yli 20 000 reserviläistä vuosit-

tain. Voimassa olevan kehyspäättöksen mukaisesti ajalla 2012—2015 kertausharjoituksissa koulutetaan vuosittain 2 000 reserviläistä. Tavoitteena on, että vuonna 2016 kertausharjoituksissa koulutetaan puolustusvoimien supistettuun, noin 230 000 sotilaan sodan ajan vahvuuteen suhteutetut 18 000 reserviläistä. Valiokunta pitää puolustusjärjestelmän uskottavuuden kannalta ongelmallisena sitä, että reserviläiskoulutuksen määrällistä tasoa on jouduttu toistuvasti käyttämään välineenä puolustusvoimien toiminnan ja talouden tasapainottamiseksi. Pitemmän ajanjakson puitteissa menettely tuottaa reserviin epätasaisesti koulutettuja joukkoja.

Varusmiespalvelukseen astui kertomusvuonna noin 26 500 henkilöä, joista vapaaehtoisia naisia oli noin 500. Puolustusvaliokunta pitää myönteisenä, että vapaaehtoisina palvelukseen astuneiden naisten määrä on kasvanut (395/2009, 405/2010, 503/2011). Varusmiespal-

veluksen keskeytti noin 5 000 henkilöä eli noin viidennes palvelukseen astuneista. Valiokunta on aikaisemmin kiinnittänyt huomiota varusmieskoulutuksen keskeyttämiseen ja pitänyt tärkeänä, että keskeyttämisprosenttia saadaan laskettua (PuVL 5/2010 vp, PuVL 1/2011 vp). Valiokunta pitää edelleen tärkeänä, että varusmiespalveluksen keskeyttämisprosentin pienentämiseen kiinnitetään huomiota ja että puolustusministeriö ja puolustusvoimat jatkavat toimenpiteitä asevelvollisuuden toimivuuden ja hyväksyttävyyden turvaamiseksi.

Heikko taloudellinen kehitys on pakottanut arvioimaan puolustukseen suunnattavien voimavarojen tasoa Euroopassa ja laajemminkin kansainvälisesti. Resurssien niukentuminen on synnyttänyt lisäkiinnostuksen kansainvälisen puolustusyhteistyön kehittämiseen. Suomi on johdonmukaisesti osallistunut kansainvälisen puolustusyhteistyön kehittämiseen EU:n jäsenmaana, Pohjoismaana ja Naton kumppanuusmaana. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että osallistumista kansainväliseen puolustusyhteistyöhön jatketaan. Valiokunta korostaa, että osallistumisen lähtökohtana ja tavoitteena on Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisten etujen edistäminen. Kansainvälisen verkottumisen tulee valiokunnan mielestä tuottaa konkreettisia, Suomen turvallisuuspoliittista asemaa vahvistavia ja sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskykyä kehittäviä tuloksia. Valiokunta korostaa, että eduskunta on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla uusista kansainvälisistä yhteistyöhankkeista.

Pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön (Nordic Defence Cooperation, NORDEFCO) kehittyminen on myönteinen esimerkki kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä, joka on tuottanut sekä poliittisia että puolustuksen suorituskykyjen kehittymiseen liittyviä hyötyjä. Pohjoismailla on hyvät lähtökohdat tehdä puolustusalan yhteistyötä jatkossakin.

Puolustusvaliokunta tukee pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön syventämistä yhtenä keinona kustannustehokkuuden parantamiselle, jolla turvataan voimavaroja tärkeimpien operatiivisten suorituskykyjen kansalliselle kehittämiselle ja käytölle. Parempi yhteensopivuus

mahdollistaisi jatkossa Pohjoismaiden puolustusvoimien nykyistä tiiviimmän yhteistoiminnan koulutuksessa, harjoituksissa, materiaalihankinnoissa ja kriisinhallintaoperaatioissa. Suomen näkökulmasta Pohjoismaiden yhteistyö täydentää EU:n, Naton ja yksittäisten maiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustusministeriö informoi sitä aktiivisesti ja ajantasaisesti Suomen NORDEFCO-puheenjohtajakauden 2013 suunnitelmista ja toimeenpanosta.

Tilannekuvayhteistyö on toinen esimerkki kansainvälisen yhteistyön etenemisestä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Itämeren alueen SUCBAS-meritilannekuvayhteistyö (Sea Surveillance Co-operation) ja Euroopan laajuinen MARSUR-meritilannekuvayhteistyö (Maritime Surveillance) etenivät kertomusvuoden aikana kohti operatiivista käyttöä. SUCBASin tarkoituksena on parantaa merialueen tilannetietoisuutta ja turvallisuutta Itämerellä kehittämällä yhteistä tietojenvaihtoympäristöä ja yhteistyötä. Yhteistyöhön osallistuvat kaikki Itämeren alueen valtiot paitsi Venäjä, jonka mukaan saaminen olisi Venäjän satamiin suuntautuvan liikenteen volyymin huomioon ottaen ensiarvoisen tärkeää.

MARSUR on Euroopan puolustusviraston (EDA) vuonna 2005 käynnistämä meritilannekuvahanke, johon osallistuu tällä hetkellä 15 maata Suomen toimiessa hankkeen johtovaltiona. MARSUR on esimerkki EU:n jäsenmaiden suorituskykyjen kustannustehokkaasta yhteiskäytöstä, jolla parannetaan tilannetietoisuutta, kehitetään yhteistoimintaa ja lisätään merialueiden turvallisuutta. Järjestelmä soveltuu normaaliolosuhteissa, häiriö- ja poikkeustilanteissa sekä sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa tapahtuvan yhteisen meritilannekuvan muodostamiseen ja jakamiseen. MARSUR mahdollistaa myös muiden meriympäristössä toimivien viranomaisten liittymisen järjestelmään.

Eduskunnan lausumat

Eduskunta edellytti lausumassaan (HE 37/2007 vp) koskien asevelvollisten taloudellisia etuuksia, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalve-

lusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellytti lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen. Valiokunta toteaa, että asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on 2000-luvulla kehitetty pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten taloudellisen ja sosiaalisen aseman kehittämisalueita koskevia ehdotuksia kirjattiin syyskuussa 2010 raporttinsa antaneen, asevelvollisuuden

yhteiskunnallisia vaikutuksia selvittäneen Siilasmaan työryhmän raporttiin. Puolustusvaliokunta toteaa, että lausuman säilyttäminen on tarpeen työryhmän ehdotuksiin liittyvien selvitysten ja toimenpiteiden seuraamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jussi Niinistö /ps
vpj. Seppo Kääriäinen /kesk
jäs. Thomas Blomqvist /r
Pekka Haavisto /vihr
Timo Heinonen /kok
Mika Kari /sd
Esko Kurvinen /kok
Pentti Oinonen /ps
Tuula Peltonen /sd

Eero Reijonen /kesk
Mikko Savola /kesk
Ismo Soukola /ps
Eero Suutari /kok
Pauliina Viitamies /sd
Sofia Vikman /kok
Tuula Väättäinen /sd
Jyrki Yrttiaho /vr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos O-P Jalonen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Suomen osallistuminen kansainvälisiin sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin ja kansainväliseen puolustusyhteistyöhön on sinänsä kannatettavaa. Nykyisessä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa tulee kuitenkin harkita erittäin tarkkaan, mihin tehtäviin sitoudutaan. Tämän vuoksi puolustusvaliokunnan lausunnossa olisi tullut mielestämme todeta, että kansainvälisiä tehtäviä ei saa itsearvoisesti resursoinniltaan asettaa kansallisten tarpeiden edelle.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että lausunnon perustelukappaleen 5. viimeiseksi lauseeksi lisätään: "Kansainvälisen toiminnan resursointi tulee suhteuttaa oikein kansallisen puolustuksen tehtävien ensisijaisuus huomioon ottaen."

Helsingissä 29 toukokuuta 2012

Ismo Soukola /ps
Jussi Niinistö /ps
Jyrki Yrttiaho /vr